

ACC. N:R M. 12478:1-11.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ebbe Ebbesson, Flou
Härad: Bjäre Berättare: " " "
Socken: Flou Berättarens yrke: fröken
Uppteckningsår: 1952 Född år 1876 i Smångö, V. Kårup

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kyrkhugsdon. s. 1-11.

Lu F 88.

Skriv endast på denna sida

Kyrkokrydder

ACC. N:R M. 12478:1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

anf. 88
/

Under 1800-talet var det ganska vanligt
att de äldre kvinnor på uthäkt med
sig till kyrkan. Det var någon sorts väl-
luktande blad, såsom lavendel ibor
Salvia ärodd (dialekt ambrett) och mynta
m fl. det blev ju av det de själva hade.
Meningen med det var att de skulle ha
dem att lukta på om de kände sig slöa.
De lånade också ut sin uthäkt till gran-
narna i bänken om de ingen hade själva
och ansågs behöva den också ett blädd
att bäcka upp den som tycktes ha en nick.
På vägen till kyrkan bars psalmboken
inveiad i en vit näsduk och utanför
paketet låg luktbruketten. Vid hemkom-
sten från kyrkan lades nog psalmboken
inveiad i näsduken till nästa söndag där
hade den väl sin plats alla söndagar.

!

Den psalmboken användes inte till vardags,
ätsminstone inte om det var fästmöboken.
Jannat fall skulle den inte kunnat bli
så gammal som man kan få se gamla
psalmböcker vilka se ut som nya och obe-
gagnade. Jag har jag min Mors mors brud-
bok från 1834 och den är ännu värre. Ett
dylikt exemplar finns också i Roush hembyggs-
klubb, den är väl ungefärligen från samma
tid. Där bar inte psalmer och psalmer i
samma bok, utan det bar för sig.
Vär de lämnade. Myrkan läte de blomster-
kostarna bliva liggande kvar, till stor
förargelse för kyrkoaktmästaren, vilken
fick flocha bort dem och städa efter dem.
Har inte hört eller sett att männen bera
några vertakostar med sig, möjligen
kunde bryta en kvist att ha i handen

De bäst bälluktande örter användes ju en-
dast den tid på året, när de växte i Träd-
gården. Såvitt det, och möjligen också isor,
plockades på hösten då de blomnade och
torkades och lades sedan in bland kläder-
na för sin bällukt skull, då gömdes
kanske också några kruter i kyrko-
nåduken. Detta brukades nog vara kyrko-
söndag året om, men att det varit något dy-
ligt särskilt vid dop, kyrktågning m.m.
har jag inte hört uttalas. Men blommar till
smyckning av anhörigas gravar bars och
bär följande av ett händelse till kyrkogår-
den är ju på samma ställen ganska långt
1/2 eller 3/4 mil så det är inte så lätt att gå till
kyrkogården på lördagen. Allmänt bruk bar
det nog inte som jag minns, det var huvudsak-
ligen äldre enkla personer som varit

banda till det från barndommen. Lente
håller alla av de s. k. gamla brukade det.
Jag har aldrig sett min mor eller flera med
hensse jämskäriga och jämsställda brukat
seder, Men i min barndom hade vi en fi-
ga som var mycket roga med sin utedrö-
tika blick. Som lullbukt näsduk och
p. almbok, var hättesekeleis ginnerhet
om det var förtroende. Den bars fröget
på armen, ordentligt tillhopalagd, gör att vid
framkomsten hängas över ryggen stödet på bän-
ken framför, det var lika bänmar ö binter
Hätte betydde att ha utgå för att skydda
sig mot köld eller biter, före sekeleis tid
brukades stora i i fyrkant som mööda
kläde kallade hättesekele. De funnos
som oro så rädda om sin dröja sekele. att de
hade dylikt kläde att ha utan på sekele.

Har hört omtalas att somliga togo kjolen
över huvudet vid regnbåder, under hade
de ju baddelat strubb, vilken gott stod mot
köld och båt. Men jag ^{har} aldrig sett det.
Sina faders barn ha skärpt ^{sig} till gamla seder.
Det är inte lätt att presint säga, när det
slutats upp med att ha lukt-doser med sig
i kyrkan, det blev väl smärningen när
en yngre generation kommo till, vilka
inga lukt-doser hade. Det var väl senare
hälften av 1800 talet att det blev sed att färd-
män ~~gav~~ gav sin fästnös lukt-dosa tillika
med ring och sedel. Det var nog 90 talets
fästmän som finge dylika, men det ^{var} ingi
videlt. Jag ^{har} inte alla har sådana lukt-doser
doser om de själva ingen ville ha, eller det
berodde på fästmannen.

Luffvattens doser boro olika till utseendet
 det de mest vanliga boro av en kronas
 storlek men dubbelbottnade inuti. Den
 var intryckt en liten svamp på botten
 av en parfym. Först fanns någon som kallades
 röksprut, och det var och vet huru det lukta-
 de har jag ingen aning om. Det användes
 ju också finare parfym efter råd o lägerhet.
 Vanliga doser boro också blöta utbändigt,
 andra boro graverade initialer datum
 och årtal. Det var ju också beroende på
 dosens storlek, den varierade ju, det fanns
 doser av en femörings storlek, men också
 små som en fjärding. Luffvattens doser köp-
 tes väl på samma gång som ringarna hos
 en juvelerare, den bars i en kedja om halva
 läng eller kort. Kedjan var försedd med lås
 vilket knäpptes upp på dosen för att bota G
 i kyrkan & ex.

Det fanns också kedjor av här som dosan
hängde uti. Ibland kunde det hända att
fästmän förärade sin fästman en dylik
urkedja av vitt eget här. De boro för resten
både vackra och frevliga, man kan ibland
få se en och annan sådan urkedja, men
de äro blämnade numera. Dosorna låna-
des gärna uti kyrkobänkar, isynner-
het om de boro nya och fina, jag har också
sett gamla luktständer ^{av guld}. Om det
var möjligt att få en dosa användes de nog
av både fattiga och rika, men av olika kvalitet.
Det var i alla fall individuellt, jag har hört
gamla fruar säga, jag har ingen dosa, ty jag
skade ifrån att jag vill hålla något annat
för pengarna, t. ex. thekedar eller annat dylikt.
Nu användes de gamla dosorna, av dotter
eller dotterdotter, som medaljonger.

Och männen hade lutherska döser har
 jag inte hört om talas, de hade sina snusdo-
 ser, om de boro av siloer eller näver, det
 var ju också vanligt med snusdosera och horn.
 Det bjöds nog också på snus under gud-
 fästerna, men det fick väl bara till bara
 snusare så de inte höro efter snuset.
 Det kunde nog också behövas med något att
 reta luthorgännet med, ty det var ganska
 vanligt att gå så och sunna skemra till
 under predikan. Det var ju inte heller så
 konstigt många hade haft en lång väg att
 gå, var det så också barmt, när det så blev
 stilla, endast prästen som talade ibland en
 timma eller längre, så kunde det vara på fre-
 stande. Och bra medel att inte sjöla bli
 sömriga att se någon sitta och nicken
 eller rent av bora till prästen ^{Lade} ~~och~~ ^{och}
 musiken började

Som så många andra gamla seder är det
också bortlagt att sova i kyrkan. Det är inte
så mycket folk i kyrkorna nu som för i
Gärden, men de som är där, är nog bakna.
Liksom kvinnorna bär sina skolar bar
männerna lika troget sina käppar. På kär-
pen kan man se om mannen påserat
något järnst årtal ty då har käppen silockrycka
~~att~~ ha karameller med sig i kyrkan har
nog förekommit och förekommer förresten
än, men det är inte någon särskild
drott och ej håller någon särskilt att för-
bereda dem uti, men de skola hållt förtäras så
tygt och omärkligt som möjligt.
Frucht och kakor har jag däremot aldrig
sett någon ha med sig. Jag minns i främ-
sta beredom att det sått bakgummor
på kyrkogården och sålde kakor och karamel-
ler

Vid sådana tillfällen att det kunde bli
drygt i kyrkan och mycket folk kom dit
såsom vid konfirmation prästkal el. d.
Ejert bet jag inte att det bjöds barken det
ena eller andra ~~må~~ när kyrkhiga för-
räkningar förbi gick. Men nog var det un-
der gudstjänsterna att bjöds luktka på
blomman eller doftans innehåll
Om prästen märkte att det var någon sär-
skild rörelse bland folket (men det må-
ste han ju göra) gav han det inte tillkän-
na. Ty det ~~har~~ inte hörts ontalar att prä-
sterskapet i predikan eller ^{efter} tillframt
sitt ogillande därav. Då brukades också
att tas upp tillframt under predikan, det blev
bortlagt och tas numera upp under psalm-
sängen.

Jag måste tillägga att jag ju st nu fått se en
 unik luktboxens dos. Till utseendet lik-
 nar den en urna, den är flabbottad och kan
 stå för sig själv. Höjning till formen 6 cm
 hög 3 cm bred på mitten, där den kan de-
 lade och överta delen utgör lock, vilket
 i toppen är prydd med en kungligtliknande
 de krona som utgör handtag. Inuti är
 den ganska djup och båd lock och botten äro
 förbedda med brans för parfym. Dosa är
 äkta gammalt silver och är nog från 1830-talet.
 För den kan bara inhöpta är det tingen som bet.
 Fru Rollberg, som nu äger den, säger att hennes
 farfar har köpt den till färför eller fru. Han hade
 varit sjökapten och hade varit bida omkring.
 För sin egen del hade han också sina saker
 hans kyrkokäpp var förbedd med silverkrysta
 på vilken är lock att öppna, inuti är lukt-dosa.
 Inuti dosa av silver, m. fl. fina ting